

Як у Греції сподівалися на манну небесну і що з цього вийшло

Коли наприкінці минулого року грецький парламент з трьох спроб не зміг обрати президента й на січень, отже, оголосили перевибори народних депутатів, ніхто й гадки не мав, якими катастрофічними наслідками це обернеться для країни. Міжнародні оглядачі попереджали: популістські обіцянки лівої партії СИРІЗА Алексиса Ципраса можуть стати єлеєм для змучених багаторічною політикою затягання пасків виборців. Водночас іншого виходу, окрім як проводити жорсткі реформи, у Греції немає.

Проблеми почалися, щойно СИРІЗА прийшла до влади. Прем'єр Алексис Ципрас методично псував відносини з усіма міжнародними кредиторами і загравав з електоратом: то відновлював на роботі скорочених прибиральниць, то запуслав закритий через брак фінансів державний телеканал. Утім, катастрофічною ситуація стала у липні, коли Греція опинилася на порозі технічного дефолту. Саме відтоді й до кінця місяця Афіни не сходили з перших шпальт газет, а у Брюсселі вирішували, чи не час Євросоюзу (чи хоча б еврозоні) почати втрачати членів, якщо вони поведуться безвідповідально?

На рівні Судану та Сомалі

Станом на 1 липня грецький уряд не зміг домовитися з позичальниками про нові кредити, а відтак – вчасно повернути МВФ борг у 1,6 млрд. євро, що підтвердив офіційний представник фонду Джеррі Райс. Отже, Греція стала першою розвиненою країною, яка за 70-річне існування МВФ допустила технічний дефолт. Її репутаційний рейтинг опустився до таких «передових» країн, як Судан, Сомалі, Камбоджа,

Зімбабве та Гондурас. За кілька годин до півночі уряд офіційно попросив МВФ перенести термін платежу. Та було вже запізно.

Напередодні «часу ікс» міністри фінансів країн еврозони (держави-члени ЄС, що застосовують спільну валюту – євро, нині їх 19) на позачерговій зустрічі обговорили з грецькими візаві можливість продовження програми підтримки в обмін на реформи.

Результат: пропозиції грецького уряду європейці назвали «неспробованими». А варіанти, запропоновані з Брюсселя, горді елліни охрестили «принизливими для країни, де народилася демократія». Результат: програму фінансової підтримки було призупинено, а в Греції вирішили 5 липня провести референдум і запитати в народ, чи підтримує він жорсткі вимоги міжнародних кредиторів.

Ахі та охі

Напередодні референдуму стало зрозумілим, чого вимагають позичальники. По-перше, скасувати пільги з ПДВ для ресторанів та інших підприємств сфери обслуговування й позбавити податкових поблажок острови, що в сумі незворотно призведе до стрибка вартості туристичних послуг. По-друге, провести жорстку пенсійну реформу: підвищити пенсійний вік до 67 років для всіх громадян, а за передчасний вихід на пенсію штрафувати в розмірі 26 відсотків від отриманих виплат, а також заморозити розмір пенсій до 2021 року. Звичайно, лівий уряд, сформований СИРІЗА, не міг піти на такі кроки й вирішив перекласти відповідальність за них на народ. А вже грошей у державній скарбниці на початку липня не залишилося, тому зберігати статус-кво Афіни не могли.

Коли греки це зрозуміли, то кинулися до банків. В Афінах люди із-

дили по всьому місту, аби знайти банкомат, що працює, але готівка закінчилася дуже швидко. У банках почався брак ліквідності. Уряд був змушений вдатися до безпрецедентного кроку: обмежити видачу готівки до 60 євро на добу, а пенсіонерам до 120 євро на тиждень. Обмеження не стосувалися закордонних туристів, але їм туроператори рекомендували брати готівку із собою. Тим часом греки скуповували харчі й предмети першого вжитку.

Грецький уряд напередодні голосування активно агітував за те, щоб виборці сказали «ні». «Я не буду міністром фінансів у понеділок увечері, якщо народ скаже «ахі» (що в перекладі з грецької означає «так». – Ред.), – погрожував міністр фінансів Янніс Варуфакіс. Утім, і агітувати особливо не потрібно було. Хто добровільно захоче ще більше затягувати й так тугий пасок?

Результат виявився прогнозованим: 61,31 відсотка греків сказали «охі», тобто «ні», вимогам кредиторів. Після його оголошення тисячі греків зібралися на головній площі країни Синтагма й святкували всю ніч «перемогу». Тим паче що прем'єр Ципрас обіцяв: після того, як Греція скаже «ні», угода з кредиторами буде підписана протягом 48 годин, а банки відкриваються вже наступного дня. Утім, у понеділок зранку банки не відчинили еллінам своїх дверей (звідки б там узялася готівка?), а переговори стосовно угоди навіть не почалися. Єдиною новиною стало те, що один із головних прибічників Ципраса Янніс Варуфакіс пішов у відставку: мовляв, із ним чомусь не хочуть мати справу зарубіжні перемовники.

Насправді ж причиною відставки було те, що Ципрас зрозумів: альтернативи вимогам кредиторів немає, і треба йти на поступки.

Grexit: назад до драхми!

Уже у вівторок міністри фінансів країн еврозони (а згодом і лідери цих країн), укотре зібралися на позачергову зустріч у Брюсселі, аби послухати пропозиції Ципраса й водночас подумати та порахува-

ти, чи не дешевше буде виключити Грецію з еврозони.

З першим пунктом вийшло традиційно. Алексис Ципрас привіз до Брюсселя проект «соціально справедливої та економічно обґрун-

тованої угоди» для розв'язання проблеми грецького державного боргу. За його словами, у пакеті – конкретика зі списання частини боргу й проведення реформ. Грекам Ципрас сказав, що розмова з

європейцями була «позитивною». Тим часом самі міністри фінансів заявили: вони шоковані тим, що грецький прем'єр продовжує диктувати їм свої умови.

Та це стара пісня. Значно цікавішою була дискусія в Брюсселі стосовно виходу Греції з єврозони. А можливо, й з Євросоюзу. Фінансисти Франції порахували, що ця процедура коштуватиме їм 45–75 млрд. євро. Таких само збитків зазнає й Німеччина, у банках якої накопичилося ще й грецьких облигацій на 20 млрд. євро. Голова Європейської Ради Дональд Туск підтвердив: вихід Афіні із єврозони буде болючим для всіх. Та, на думку його колеги – Голови Єврокомісії Жана-Клода Юнкера, до цього доведеться вдатися, бо інакше на-

слідки будуть катастрофічні не лише для Греції. У відомстві пана Юнкера навіть розробили детальний план, який охрестили *Grexit* (від слів *Greece* та *exit*, що в перекладі з англійської означає, відповідно, «Греція» та «вихід»). Він передбачає поступовий вихід Греції до кінця року з усіх інститутів ЄС. По-перше, планувалося вивести Афіни з Шенгенського договору, потім – з решти процедур та інститутів євроспільноти. Пан Юнкер пояснив: «Я категорично проти введення в дію *Grexit*, але не зможу цьому заборонити, якщо грецький уряд не зробить того, на що ми очікуємо».

Цілком можливо, що така ретельна робота європейських економістів і фінансистів нарешті змусила Ципраса отямитися. У п'ятницю,

10 липня, на столі переговорів був новий пакет реформ, який передбачав підвищення податку на прибуток з 26% до 28%, ПДВ – з 10% до 13% на розкіш, рекламу, транспорт і ресторани; на окремі послуги у сфері медицини – з 13% до 23%; на книги й проживання у готелях – з 6% до 13,5%. Крім того, передбачено скасувати податкові пільги для островів; пенсійний вік до 2022 року поступово збільшити з 62 до 67 років; розширити приватизаційний перелік, зокрема продати Грецьку телекомунікаційну компанію й порти у Піреї та Салоніках. Фактично це все те, проти чого лише п'ять днів тому висловилися греки на референдумі.

Утім, такі пропозиції для європейців виявилися прийнятнішими. Переговори тривали всі вихідні – 11 та 12 липня. Урядовці й лідери не спали цілу ніч. Противників угоди серед них не бракувало. Зокрема, Берлін, розлучений нескінченними популістськими заявами Афіні, вимагав виключити Грецію з ЄС на 5 років і заморозити її державні активи. Німецька позиція дістала широку підтримку, бо, скажімо, у Прибалтиці чи Болгарії пенсіонери живуть на значно скромніші пенсії й не вимагають при цьому платити їм більше. Але побоювання негативних наслідків для єврозони після виходу з неї Греції взяли гору. Зрештою, міжнародні кредитори погодилися в обмін на реформи виділити їй допомогу в розмірі 82–86 млрд. євро. Перші транші вже надійшли до Афіні, що дало можливість ліквідувати заборгованість перед МВФ.

Мітинг на підтримку європейських кредиторів на площі Синтагма в Афінах

То хто тут лівий?

Повернення Ципраса з Брюсселя важко назвати переможним. Він уберіг країну від економічного колапсу, але тепер має впровадити ще жорсткіші реформи, ніж навіть його попередник Антоніс Самарас, проти методів якого так активно виступала СИРІЗА й, власне, на хвилі цієї критики прийшла до влади.

Уже за тиждень грецький парламент розглянув перший пакет законопроектів, які передбачають ре-

форми. Жорстка парламентська дискусія відбувалася під акомпанемент демонстрації протесту. На вулиці палили символіку СИРІЗА й шини. Багатьох протестувальників затримала поліція. Бюджетні профспілки оголосили перший від початку року страйк. Та в парламентаріїв не було виходу. Вони ухвалили і перший, і, через день, другий пакет складних реформ. Партія Алексиса Ципраса при цьому втратила 10 міністрів, які ви-

ступили проти. Янніс Варуфакіс, колишній міністр фінансів, порівняв новації з репараціями, що їх платила Греція після Першої світової війни. Під загрозою опинилася й парламентська більшість. Партія «Незалежні греки» не погодилася з реформами Ципраса та погрожує розірвати коаліційну угоду. Тож цілком можливо, що невдовзі на Грецію чекають нові дострокові парламентські вибори й, відповідно, нова влада.

Несподіваний прогноз від МВФ

Холодним душем для багатьох виявився прогноз стосовно Греції економістів МВФ, який з'явився після укладення угоди про фінансову допомогу. Фахівці фонду засумнівалися, що нові транші допоможуть країні впоратися з державним боргом і повернути кредити. На їхню думку, реформи, які Афіни пообіцяли реалізувати, нереалістичні й в найближчі два роки держборг Греції перевищить ВВП країни, прогно-

зують експерти, тоді як піднесення економіки, на їхній погляд, неможливе. Вони пропонують запровадити тридцятирічний пільговий період для обслуговування Грецією свого державного боргу. МВФ готовий піти навіть на часткове списання заборгованості, але проти цього Єврокомісія та інший позичальник – Європейський інвестиційний банк.

Тож грецька епопея, сюжет котрої нагадує динамічний трилер, ще да-

лека від завершення. Важливий урок, який вона дає: не можна обирати політиків лише за те, що вони обіцяють манну небесну. Та ще й завтра. І навіть безплатно. Греки не контролювали фінансову політику попередньої влади, яка ввігнала країну у великі борги, а потім, замість затягування пасків, довірилися популістським байкам.

Підготувала
Лариса МАРИЩЕНКО.